

نقش دیپلماسی شهری در تحقق توسعه پایدار در دوران آنتروپوسن

چکیده

از سال ۲۰۱۵ اهداف توسعه پایدار ۲۰۳۰ کم و بیش به دستور کار مشترک کشورها و شهرهای جهان تبدیل شده است. با توجه به نقش مهم شهرها در تحقق این اهداف، سیاست‌ها و چارچوب‌های دارای ظرفیت در این راستا مورد توجه جدی‌تر قرار گرفته است. یکی از این چارچوب‌ها، دیپلماسی شهری می‌باشد که می‌تواند نقش بسیار مهمی در سرعت‌بخشی و تسهیل تحقق این اهداف ایفا نماید. کلان‌شهرهای ایران نیز می‌توانند از دیپلماسی شهری در راستای حل مسائل زیست‌محیطی و تقویت جایگاه خود استفاده نمایند. این مقاله تلاش دارد تا با در نظر داشتن مفاهیم جهانی‌شدن، اهداف توسعه پایدار و نیز دورانی که از آن به آنتروپوسن یاد می‌شود، نقش دیپلماسی شهری در رسیدن به اهداف توسعه پایدار ۲۰۳۰ را تبیین نماید. لذا با روش توصیفی و تحلیلی، از کتاب‌ها، مقاله‌ها، سایت‌های اینترنتی، گزارش‌های سازمانی داخلی و خارجی برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده نموده است. نتایج نشان می‌دهد یکی از راهبردهای بهبود توانایی رقابت شهر، ارتقای مقیاس شهر و فرایند بازتعریف فضاهای شهری است که معمولاً با همکاری با سایر مکانها برای دستیابی به هدفی مشترک انجام می‌شود. ارتقای مقیاس فعالیت‌های شهری در فرای مرزهای ملی، پای دیپلماسی شهری را پیش می‌کشد. دیپلماسی شهری نگاه بین‌المللی به مسائل و مشکلات داخلی و شهری است. لذا در دوران آنتروپوسن که بشر به عنوان یک نیروی زمین‌شناختی، خود سبب‌ساز مسائل جدیدی به ویژه در زمینه محیط زیست شده است، تنها با تشریک مساعی همه بازیگران در عرصه جهانی، به ویژه شهرها، می‌توان حرکتی جدی در برابر تهدیدهای زیست محیطی کره زمین و زندگی انسان‌ها انجام داد. از این روی، به میزان کارایی دیپلماسی شهری، می‌توان از ظرفیت‌های سایر شهرهای جهان برای بهبود وضعیت شهرهای کشور به ویژه در مسائل زیست‌محیطی استفاده نمود.

واژه‌های کلیدی: اهداف توسعه پایدار ۲۰۳۰، دیپلماسی شهری، دیپلماسی شهری هوشمند، آنتروپوسن

ششمین گنگره بین المللی جغرافیایان جهان اسلام

تهران - دانشگاه خوارزمی - ۱۳۹۹ آذر

The role of urban diplomacy in achieving the goals of sustainable development during the Anthropocene era

Rouhollah Asadi

Faculty member of Geography Department, Ferdowsi University of Mashhad,

Email: asadir@ferdowsi.um.ac.ir

Abstract

Since 2015, the 2030 Sustainable Development Goals have more or less become a common agenda of countries and cities around the world. Given the important role of cities in achieving these goals, policies and frameworks with capacity in this regard have been given more serious attention. One of these frameworks is urban diplomacy, which can play a very important role in speeding up and facilitating the achievement of these goals. Iranian metropolises can also use urban diplomacy to solve environmental problems and strengthen their position. This paper seeks to explain the role of urban diplomacy in achieving the 2030 Sustainable Development Goals, taking into account the concepts of globalization, sustainable development goals, and the period referred to as Anthropocene. Therefore, using a qualitative approach to secondary data, it has used books, articles, websites, internal and external organizational reports. The results show that one of the strategies to improve the competitiveness of the city is to improve the scale of the city and the process of redefining urban spaces, which is usually done in collaboration with other places to achieve a common goal. Improving the scale of urban activities beyond national borders promotes urban diplomacy. Urban diplomacy is an international perspective on domestic and urban issues. Therefore, in the age of Anthropocene, as a geological force, man himself has caused new problems, especially in the field of environment, only by sharing the efforts of all actors in the world, especially cities, a serious move can be made against environmental threats to the planet and It made human life. Therefore, to the extent of the efficiency of urban diplomacy, the capacities of other cities in the world can be used to improve the situation of the country's cities, especially environmental issues.

Keywords: 2030 Sustainable Development Goals, Urban Diplomacy, Anthropocene.

۱. مقدمه

بشر وارد دوره شهری جدیدی شده است، دوره‌ای که اکثر مردم در مناطق شهری زندگی می‌کنند. بنابراین جای تعجب ندارد که توسعه پایدار شهری به یک ستون جدایی‌ناپذیر برنامه توسعه پایدار ۲۰۳۰ از جمله انتخاب یک هدف خاص برای شهرها (هدف شماره ۱۱) تبدیل شده است. تحلیلی از وضعیت شهرنشینی جهان در طی ۲۰ سال گذشته توسط سازمان ملل متحد - هیئاتات، نشان می‌دهد که روندهای فعلی نه تنها پایدار نیست بلکه برای کیفیت زندگی آینده، ساکنان شهری و برای کل کره زمین بسیار مضر است (Clos, 2016, in: United Nations Development Programme, 2016: 6). شهرها توجه بازیگران بزرگ بین‌المللی مانند آژانس‌های سازمان ملل متحد، اتحادیه اروپا و بانک جهانی را به طور فزاینده‌ای جلب می‌کنند، و در حال حاضر به طور مرتب در مذاکرات سطح بالا مانند گفتگوهای اهداف توسعه پایدار (SDGs) حضور دارند (Acuto, Morissette, & Tsouros, 2017, p. 14). شهرها به طور فزاینده‌ای مسئول موضوعات مربوط به سطح شهری هستند که پیامدهای جهانی مانند آلودگی، بهداشت، ایمنی، تغییرات اقلیمی، مهاجرت و رفاه اقتصادی دارند. در پاسخ، شهرها همکاری شهر به شهر را در سطح بین‌المللی شکل می‌دهند و شبکه‌ها و مشارکت‌ها را برای توسعه راه‌حل‌های این چالش‌ها گسترش می‌دهند. امروزه حداقل ۲۰۰ شبکه شهری وجود دارد که مقامات محلی را در آن سوی مرزها و قاره‌ها متصل می‌کنند و نفوذ سیاسی - اقتصادی شهرها رو به رشد است (Acuto, Decramer, Kerr, & Klaus, 2018, p. 3).

از این رو، مطالعات مختلفی با موضوع توسعه پایدار و دیپلماسی شهری انجام شده است. موما، بندری، کوهل و وروکوزن (۲۰۱۶)^۱، در مقاله‌ای با نام «دیپلماسی توسعه پایدار: شیوه‌های تشخیصی برای مذاکره و اجرای توسعه پایدار» دستیابی به اهداف توسعه پایدار سازمان ملل متحد را مستلزم وجود یک روند موثر در مذاکره و اجرای سیاست‌ها و روش‌های توسعه پایدار می‌دانند. در این مقاله یک رویکرد در حال تکامل به نام دیپلماسی توسعه پایدار معرفی می‌شود. همچنین عنوان می‌شود که راه‌حل‌های انعطاف‌پذیر متناسب با پیچیدگی و مقیاس چالش‌های توسعه پایدار با گرد هم آمدن ذی‌نفعان گوناگون میسر خواهد شد. هارتلی و همکاران (۲۰۱۹)^۲، در گزارش به نام «اهداف جهانی، شهرهای جهانی دستیابی به اهداف توسعه پایدار از طریق اقدام محلی جمعی»، به اهمیت تلاش‌ها برای پیشبرد اهداف توسعه پایدار از طریق دیپلماسی شهری، مشارکت عمومی - خصوصی و توانمندسازی جوانان و سایر بازیگران محلی می‌پردازند. مورسیتاما و لی^۳ در مقاله خود با نام «به سوی چارچوب دیپلماسی شهری هوشمند» به تأثیر جهانی شدن در دوران کنونی به ویژه نقش شهرها می‌پردازند و سه جنبه متمایز و در عین حال در هم تنیده تمرکززدایی، فناوری و پارادایم‌های جدید از دیپلماسی شهر هوشمند به عنوان یکی از راه‌های ادغام فناوری اطلاعات، سیاست‌های عمومی و روابط بین‌الملل مطرح نموده و بیان می‌کنند که شهر هوشمند نیاز به ایجاد دیپلماسی هوشمند در سطح ملی دارد.

فرمانداری کلان شهری توکیو^۴ در دسامبر ۲۰۱۴ در گزارشی به نام «استراتژی اساسی دولت متروپولیتن توکیو برای دیپلماسی شهری»، حل چالش‌های مشترک را به عنوان یکی از اهداف اصلی دیپلماسی شهری مطرح می‌کند. و افزایش حضور بین‌المللی توکیو و ایجاد روابط پایدار برد-برد با شهرهای دیگر کشورها را به عنوان اساس برگزاری موفق بازی‌های المپیک ۲۰۲۰ معرفی می‌کند. پپیا و بوچت (۲۰۲۰)^۴ در گزارشی با نام «برنامه‌ریزی شهری نسل آینده: امکان توسعه پایدار در سطح محلی از طریق

1. Moomaw, Bhandary, Kuhl, and Verkooijen

2. Mursitama1 and Lee

3. Tokyo Metropolitan Government

4. Pipa and Bouchet

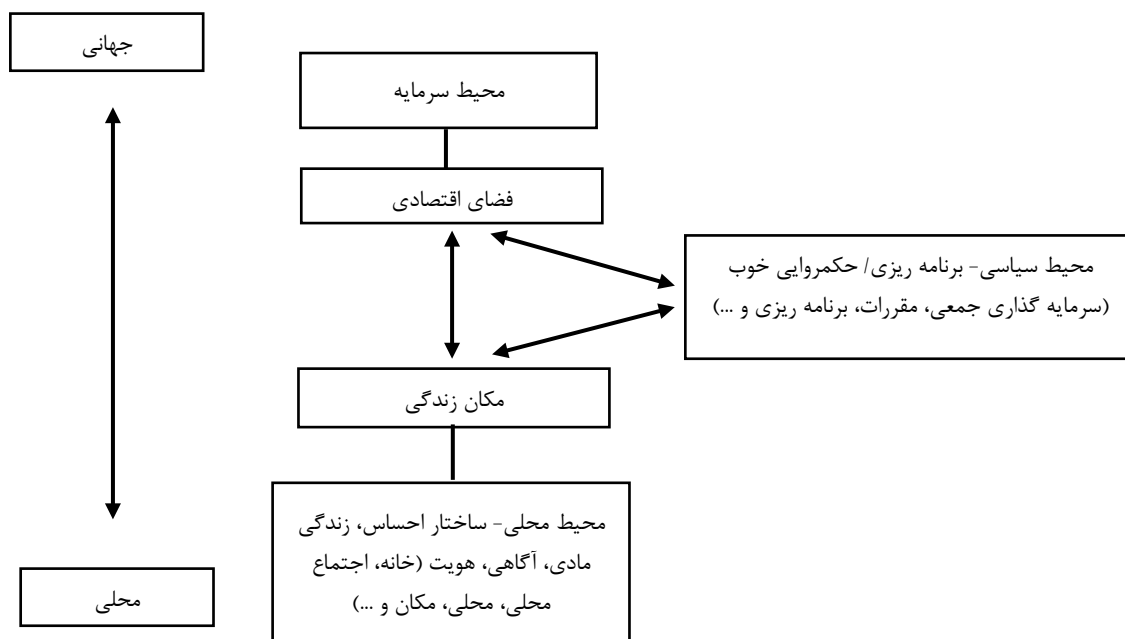
بررسی‌های داوطلبانه محلی (VLR)» این گونه به بحث می‌پردازند که امروزه به طور فزاینده‌ای، رهبران شهرها اولویت‌های خود را برای پیشرفت محلی مرتبط با حل چالش‌های جهانی می‌دانند. شهرها در «جهانی سازی دستور کار محلی خود»، یافتن اولویت‌های خود در چارچوب سیاست‌های جهانی و مشارکت در حل مسئله با همتایان جهانی خود ارزش پیدا می‌کنند. این نشان‌دهنده عمل‌گرایی آنها در تهیه و به اشتراک‌گذاری بهترین راه حل‌ها و نوآوری‌ها برای چالش‌هایی است که در یک نظم بین‌المللی متغیر با سازمان‌های بین‌المللی و چند جانبه‌گرایی روبرو هستند. همچنین این رویه شهرها را قادر می‌سازد تا از اشکال جدید دیپلماسی شهری، شبکه‌های شهری و سیستم‌های یادگیری دیگر شهرها استفاده کنند.

با توجه به این که در ایران نیز کلان‌شهرهایی مانند تهران، مشهد، اصفهان و ... با مسائل و مشکلات فراوان زیست محیطی درگیر هستند که حل یا رفع بسیاری از آنها از توان خود شهرها به تنهایی خارج است و علاوه بر این که بایستی پشتوانه‌های ملی را داشته باشد، لازم است از تجارب، توان‌ها، و ظرفیت‌های همکاری مشترک سایر شهرهای جهان نیز برخوردار باشند. ظرفیت‌هایی که در چارچوب دیپلماسی شهری یا دیپلماسی زیست محیطی قابل پیگیری می‌باشد. در برنامه ششم توسعه کشور، در راهبردهای دستیابی به هدف حکمرانی مطلوب محیط زیستی، راهبرد دیپلماسی محیط زیست تأکید شده است (سند تفصیلی برنامه ششم توسعه، حوزه فرابخشی، ۱۳۹۴: ۴۰۷). با این حال این دیپلماسی مورد نظر گویا تنها در سطح وزارت امور خارجه معنا شده و دیپلماسی شهری در آن مغفول مانده است، در حالی که امروزه در تراز جهانی، زمینه بسیاری از اقدامات از جانب شهرها نسبت به وزارت خارجه و دستگاه سیاسی فراهم‌تر است. دیپلماسی شهری می‌تواند نقش بسیار مهمی در سرعت بخشی و تسهیل تحقق اهداف توسعه پایدار ایفا نماید و کلان‌شهرهای ایران نیز می‌توانند از دیپلماسی شهری در راستای حل مسائل زیست محیطی و تقویت جایگاه خود استفاده نمایند. این مقاله تلاش دارد تا با در نظر داشتن مفاهیم جهانی شدن، اهداف توسعه پایدار و نیز دورانی که از آن به آنتروپوسن یاد می‌شود، به این پرسش پاسخ دهد که «نقش دیپلماسی شهری در رسیدن به اهداف توسعه پایدار ۲۰۳۰ چیست؟»، و در این راستا، شواهدی از توکیو و استانبول ارائه نموده و رهنمودهایی برای شهرهای ایران در این زمینه طرح می‌کند.

۲. مفاهیم و چارچوب نظری

۲-۱- جهانی شدن

تلفیق دو جریان شهرنشینی و جهانی‌شدن مسئولیت بیشتری را بر عهده حکومت‌های شهری می‌گذارد به طوری که به ناگاه حکومت‌ها خود را در شرایطی می‌یابند که باید نسبت به توسعه اقتصادی مولفه‌های محلی خود در قبال جامعه بین‌المللی اقدام نموده و در عین حال سنگینی بار تضمین عدالت اجتماعی و برابری در شهرها را نیز بر دوش کشند (مرکز سکونتگاه‌های انسانی سازمان ملل، ۱۳۸۸: ۴۱۰-۴۰۹). بنابراین، نیروهای شهرنشینی و جهانی‌شدن باعث بازسازی اجتماعی و اقتصادی شهرها شده‌اند، و این فرایند بازسازی، چالش‌های جدیدی برای رهبران محلی بسان ارائه‌دهندگان خدمات به اجتماعات شهری ایجاد کرده است. ثبات پیشین از بین رفته و مدل‌های رهبری شهری که ممکن بود در گذشته به خوبی به جوامع خدمت کرده باشد، برای شرایط در حال تغییر مناسب نمی‌باشند (Hambleton, 2007: 163). جهانی شدن نه تنها یک پدیده اقتصادی، بلکه ابعاد اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و محیطی نیز دارد. جهانی شدن باعث افزایش تحرک و اتصال بین افراد می‌شود و در نتیجه می‌تواند کیفیت زندگی محلی را ارتقا بخشد. (Hambleton and Gross, 2007: 4)

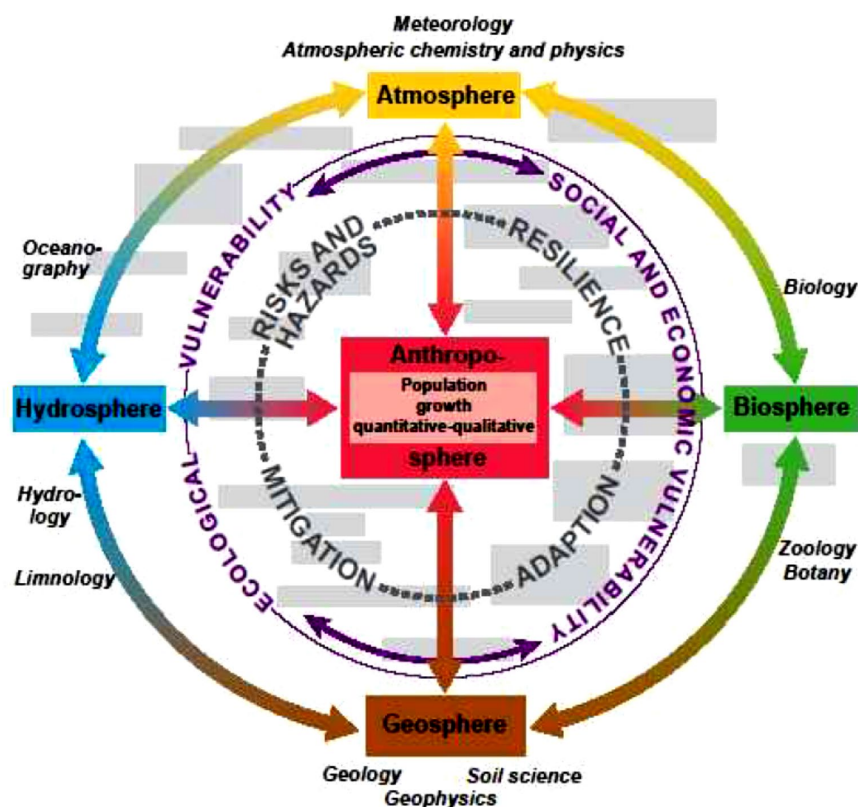
شکل ۱- پیوندهای جهانی - محلی (Hambleton and Gross, 2007: 50)

۲-۲- اهداف توسعه پایدار

جهانی شدن، چالش‌ها و مزیت‌های خاص خود را دارد، و بهره‌گیری از مزیت‌های آن و دور ماندن از چالش‌های آن، به نوع مواجهه و واکنش هر یک از کشورها و نیز شهرهای آن با این پدیده دارد. با این حال چالش‌های جهانی، راه حل‌های جهانی نیز می‌طلبد. راه حل‌هایی که با همکاری و تشریک مساعی تمام کشورهای جهان و به ویژه شهرهای آنان به بار می‌نشیند. از نمونه‌های با اهمیت و اخیر آن می‌توان به معاهده اقلیمی پاریس و به ویژه اهداف توسعه پایدار ۲۰۳۰ اشاره نمود. بیش از ۱۵۰ رهبر جهان در نشست تاریخی نیویورک در سپتامبر ۲۰۱۵ گرد هم آمدند تا دستور کار جهانی را تصویب کرده و متعهد به ۱۷ آرمان توسعه پایدار شوند که در صدد پایان دادن به فقر، مبارزه با نابرابری و مقابله با تغییرات آب و هوایی است. عناصر پشتیبان این آرمان‌ها شامل: مردم، زمین، رفاه، صلح و مشارکت می‌باشد که مجموع هدفه آرمان را پوشش می‌دهند. این آرمان‌های ۱۷ گانه، به ویژه هدف شماره ۱۱ (فراگیر، ایمن، تاب‌آور و پایدار ساختن شهرها و سکونت‌گاه‌های انسانی) ظرفیت‌های جمعی کشورها و شهرهای مختلف جهان را فرا می‌خوانند که این فراخوان نیازمند به ابزار و سیاستی به نام دیپلماسی شهری می‌باشد. به هر حال، تغییرات ساختاری در مقیاس جهانی، همراه با امواج نوآوری تکنولوژیکی، جهان ما را به هم وابسته‌تر کرده است. و فرایندهای جهانی‌شدن، به انواع گوناگون به هر گوشه جهان نفوذ کرده است. این تغییرات فرصت‌هایی را برای مدیریت خلاق باز نموده است. اما آنها نیز در معرض ضعف‌هایی در مدیریت شهری و ساختارهای شهری در برخورد با مشکلات پیچیده قرار گرفته‌اند. ضعف‌ها و البته تهدیدهایی که ناشی از شرایط جدیدی است که بحران‌های زیست‌محیطی انسان ساخته ایجاد نموده است. شرایطی که وزن عامل انسانی در ایجاد آن افزون و از این روی این دوران را می‌توان آن‌تروپوسن نامید.

۳-۲- دوران آنتروپوسن

اصطلاح آنتروپوسن، نخستین بار به وسیله کروتسن - اشتورمر در سال ۲۰۰۰ و سپس در سال ۲۰۰۲ و ۲۰۱۲ به مثابه نامی برای سرآغاز یک عصر زمین شناختی جدید به سبب پیامدهای فراگیر اثرگذاری‌های انسانی، مطرح شده است. آنتروپوسن بر این پیش فرض استوار است که: «نوع بشر به عنوان یک نیروی زمین شناختی طی هزاره‌ها، شاید میلیون‌ها سال آینده مطرح خواهد بود». پژوهش‌های سنتی درباره تغییر جهانی در طول چندین دهه گذشته، کم و بیش، صرفاً در مسیر اتمسفر - ژئوسفر - هیدروسفر - بیوسفر بوده است. انسان‌ها کم و بیش بی هیچ استدلال روشنی به مثابه قربانیان این چهار عرصه طبیعت دیده شده‌اند. البته امروز که بشر به عنوان یک عامل زمین شناختی مطرح شده و آشکارا از دامنه اثرگذاری روندهای طبیعی به مراتب پیشی گرفته است، آنتروپوسفر را بایستی به عنوان عرصه پنجم (و شاید کلیدی) برای درک و عمل نظام زمینی^۱ اضافه نمود (اهلرس، ۱۳۹۲: ۱۱-۱۰).

شکل ۲- آنتروپوسفر به عنوان عرصه پنجم طبیعت (اهلرس، ۱۳۹۲: ۱۴)

بنابراین، اهمیت مسائل نوینی که در عرصه زیستی کره زمین به وجود آمده و منشأ بشری دارند، با حادث شدن مسائل زیست محیطی در تراز جهانی بیش از پیش مشخص شده است. با این حال، همین نیروی زمین شناختی جدید، که خود سبب‌ساز مسائل جدید شده است، خود نیز می‌بایست با اثرات مخرب خودساخته مقابله نماید و تلاش کند تا در مراحل اول شرایط زیست

^۱. Earth System

محیطی همچون گرم شدن هوا و تغییر اقلیم را به شرایطی همچون قبل از صنعتی شدن برگرداند. یا دیگر اقداماتی که تنها با تشریک مساعی همه بازیگران در عرصه جهانی، به ویژه شهرها، قابل اجرا می‌باشد. یکی از سیاست‌ها و ابزاری که می‌تواند به تشریک مساعی مورد نظر، به ویژه در رابطه با مسائل مرتبط با توسعه پایدار، کمک شایسته‌ای کند، دیپلماسی شهری می‌باشد.

۳- روش تحقیق

این مقاله تلاش دارد تا با در نظر داشتن مفاهیم جهانی شدن، اهداف توسعه پایدار و نیز دورانی که از آن به آنتروپوسن یاد می‌شود، نقش دیپلماسی شهری در رسیدن به اهداف توسعه پایدار ۲۰۳۰ را تبیین نماید. لذا با روش توصیفی و تحلیلی، از کتاب‌ها، مقاله‌ها، سایت‌های اینترنتی، گزارش‌های سازمانی داخلی و خارجی برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده نموده است. و تلاش شده تا با طرح تجربه توکیو و استانبول در دیپلماسی شهری، ظرفیت‌های آن برای جهت‌دهی در راستای اهداف توسعه پایدار بیشتر نمایان گردد.

۴- تجزیه و تحلیل یافته‌ها

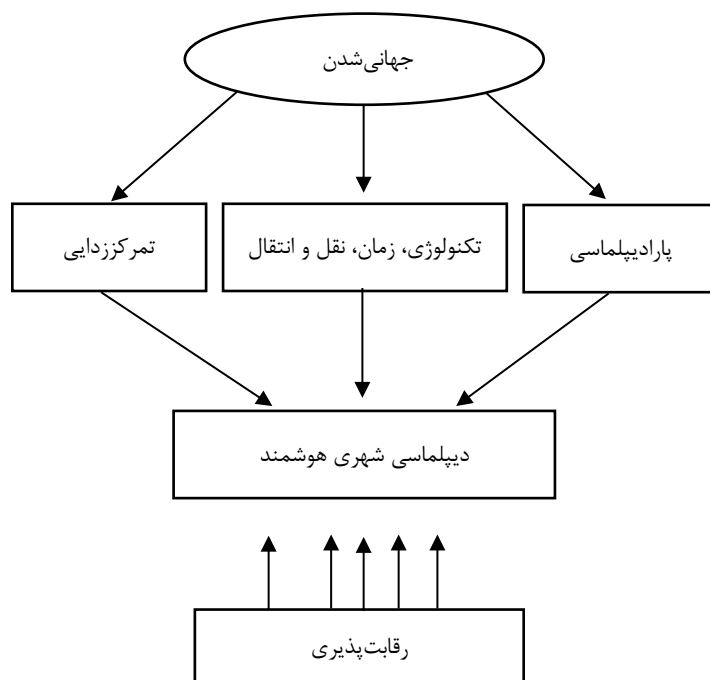
۴-۱. دیپلماسی شهری، پیشران دستیابی به اهداف توسعه پایدار

جهانی شدن به عنوان یک پدیده تغییر سریع در اقتصاد، پیشرفت در فناوری تولید، نوآوری، به ویژه در زمینه ارتباطات و حمل و نقل، سه پیامد عمده ایجاد کرده است. افزایش اهمیت فناوری، عدم تمرکز و دیپلماسی در سطح مادون ملی (پارادیپلماسی). تقاضا برای سه نوع (T) (زمان، حمل و نقل و فناوری)^۱ به سرعت در حال افزایش است تا نیاز به رقابت و زنده ماندن در یک دنیای جهانی شده را برآورده کند. در این شرایط، و با توجه به همه‌گیری چالش‌های زیست محیطی و نیز در راستای اهداف توسعه پایدار ۲۰۳۰، توسعه فناوری شهر هوشمند توجه بسیاری را به خود جلب کرد. این امر به اهمیت یک شهر به عنوان بازیگر جدید در روابط بین‌الملل دامن زده است. شهر هوشمند با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای بهینه‌سازی برق، آب، ارتباطات از راه دور، سیستم‌های حمل و نقل و سایر زیرساخت‌های اجتماعی مناطق شهری برای توسعه استفاده می‌کند. با این حال، هر شهر فناوری مورد نظر خود را برای ساخت مفهوم شهر هوشمند ندارد. این موضوع در ازای تبادل دانش هر شهر، نوعی وابستگی بین شهر با شهری دیگر ایجاد می‌کند و پدیده همکاری‌های بین‌المللی را در بازیگران زیرمجموعه حکومت‌ها، یعنی شهرها در چارچوب دیپلماسی شهری ایجاد می‌کند (Mursitama1 & Lee, 2018: 1).

دیپلماسی شهری، انجام روابط خارجی است که نمایندگان رسمی شهرهای مختلف با بازیگران دیگر انجام می‌دهند (Acuto, Decramer, Kerr, & Klaus, 2018, p. 3). دیپلماسی شهری از طریق تعامل و درگیری شهرها با دیگر بازیگران «گلوکال آ» به دست می‌آید و شامل طیف وسیعی از شیوه‌ها، از جمله تسهیل ارتباطات، مذاکره در مورد توافقات، جمع‌آوری اطلاعات، جلوگیری از درگیری‌ها و شرکت در مجامع بین‌المللی است. این پدیده چیز جدیدی نیست؛ آنچه جدید است این است که ماهیت و دامنه دیپلماسی شهری عمیق‌تر و گسترده‌تر شده است (Wang & Amiri, 2019, p. 1). شهرها به عنوان یک بازیگر مادون ملی جدید می‌توانند در جستجوی سرمایه‌گذاری، شرکای تجاری، دانش، فناوری و مبادلات اجتماعی و فرهنگی در سطح بین‌المللی تعامل داشته باشند. در چارچوب دیپلماسی شهری هوشمند، بهینه‌سازی مفهوم شهر هوشمند به عنوان اصلی‌ترین انگیزه‌ای است که به لطف تمرکززدایی ناشی از پدیده جهانی شدن و پیشرفت فناوری، شهرها را به سمت انجام دیپلماسی در سطح بین‌المللی بر اساس آن سوق می‌دهد (Mursitama1 & Lee, 2018: 6).

1. Time, Transportation, and Technology

2. Glocal

شکل ۳- چارچوب دیپلماسی شهری هوشمند (Mursitama1 & Lee, 2018: 5)

شکل ۳ چارچوب دیپلماسی شهری هوشمند را به عنوان چارچوبی یکپارچه به مثابه پاسخی برای جهانی شدن و فشار برای تبدیل شدن شهر به هرچه رقابتی تر نشان می‌دهد، بنابراین یک شهر هوشمند باید تعامل خود را با سایر ذینفعان گسترش دهد. دیپلماسی شهری هوشمند با سه عنصر مشخص می‌شود:

(۱) بازیگران،

(۲) فرآیند؛ و

(۳) خروجی.

بازیگران متشکل از دولت محلی (شهردار شهر و سیستم بوروکراسی آنها)، کسب و کارهای محلی، انجمن‌ها، دانشگاه‌ها، روزنامه‌نگاران، سازمان غیردولتی و افراد مختلف است. سایر ذینفعان دولت مرکزی، کشورهای خارجی و شرکای تجاری هستند. در این فرایند، به عنوان بخشی از عدم تمرکز، دولت محلی می‌تواند حداکثر خدمات را به جامعه محلی سوق دهد. این عامل به دلیل اینکه طرف‌های درگیر دقیقاً ویژگی‌های منطقه خود را با پتانسیل‌های آن و جنبه‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی شهر را می‌شناسند، امکان‌پذیر می‌شود. قطعاً حداکثر عملکرد دولت‌های محلی در بهره‌برداری از پتانسیل شهر و منطقه از طریق دیپلماسی شهری ممکن است. این فعالیت با همکاری سایر طرف‌ها اعم از داخلی و بین‌المللی در سطح دولت به دولت (G to G)، دولت با سازمان‌های غیردولتی، دولت با کسب و کارها، کسب و کارها با هم (B to B)، و امثال اینها که با سرمایه‌گذاری خارجی به طوری نزدیکی مرتبط می‌باشند، انجام می‌شود. در این حالت، سرمایه‌گذاری خارجی در نظر گرفته شده می‌تواند، به شکل انتقال فناوری برای شکل‌گیری حکمروایی شهری بر اساس فناوری اطلاعات باشد. همچنین، فناوری می‌تواند نقش مهمی در روند پارادایم‌های نو از جمله از طریق وب‌سایت‌ها، رسانه‌های اجتماعی، اینترنت و همچنین تلفن همراه یا ایمیل

داشته باشد. صنایع خلاق با پرورش دانش محلی شهری می‌توانند به میزان قابل توجهی کمک کنند و دانش به فرصت‌های شغلی تبدیل شود. به طور خلاصه، دیپلماسی شهری هوشمند باعث تحقق منافع شهر و جوامع محلی آن خواهد شد (Mursitama1 & Lee, 2018:4- 5).

دیپلماسی شهری، فعال کردن ظرفیت درونی شهرها و حکومت‌های محلی در مواجهه با مشکلات و نیازهای عینی آنها از طریق گسترش ارتباطات با دیگر نقاط شهری می‌باشد. رویکردی است که نگاه مسئولان محلی را از مرزهای ملی به فرای آن می‌گستراند. مضامین و زمینه‌های آن را می‌توان به اندازه انواع مسائل و نیازهای شهرها گسترش داد. مسائلی همچون، هوشمندی شهرها، تغییرات اقلیمی، محیط زیست، شهر خلاق و طیف وسیعی از موضوعات که هر کدام می‌تواند بخشی از رسالت گسترش و تعمیق ادبیات دیپلماسی شهری را در راستای کاربردی‌تر کردن آن به دوش بکشد. امروزه «صدها شبکه شهری ۱ رسمی در سرتاسر جهان وجود دارد که به طیف وسیعی از مسائل مربوط می‌شود و از پتانسیل مشارکت خارجی شهرها به اندازه وسعت آن استفاده نشده است. از این روی، دیپلماسی شهری بایستی به عنوان یک فعالیت استراتژیک برای شهرها در سراسر جهان تبدیل شود (Acuto, Decramer, Kerr, & Klaus, 2018, p. 1).

تشکیل شبکه‌های شهری موضوعی در دهه اخیر رشد فراوانی داشته است. از جمله با موضوعات مختلف زیست محیطی، مانند: 100 resilient cities، C40 cities، و همه این شبکه‌ها، از پتانسیل دیپلماسی شهری در راستای اهداف خود استفاده می‌کنند. به عنوان مثال، در ادامه سلسله رویدادهای مهم بین المللی که در COP 21 به اوج خود رسید (پاریس، دسامبر ۲۰۱۵)، C40 cities، یک استراتژی دیپلماسی شهر را به عنوان مکانیسمی برای تسریع بیشتر اقدامات در سطح شهرها و حمایت از تلاش‌ها برای پیوند بهتر این اهداف با اهداف ملی تدوین کرد. اهداف اصلی استراتژی دیپلماسی شهری C40 این است: نشان دهید که شهرها چگونه راه را طی می‌کنند. ۲- اقدامات و منابع امن را برای شهرهای C40 تسریع نمایند. ۳- تأثیر مثبتی بر توافق بین‌دولتی برای مقابله با تغییرات آب و هوایی داشته باشید (https://www.c40.org/programmes/c40_city_diplomacy). دیپلماسی شهری بهترین شیوه‌های حل چالش‌ها را در سراسر جهان به اشتراک می‌گذارد. اداره یک شهر به عنوان بخشی از دولت هوشمند نیازمند اشکال جدید همکاری انسانی مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات است. مدیران شهر باید بدانند که فناوری به تنهایی شهر را باهوش‌تر نخواهد کرد: ساختن یک شهر هوشمند نیاز به درک سیاسی از فناوری، یک رویکرد فرایندی برای مدیریت شهر هوشمند در حال ظهور و تمرکز بر روی دستاوردهای اقتصادی و سایر ارزش‌های عمومی دارد. (Anthopoulos, 2017: 216). اگر توسعه شهری به درستی انجام شود، شهرها می‌توانند مراکز ایجاد شغل، ارتقاء شمولیت اجتماعی و حمایت از اکوسیستم‌های محلی باشند. شهرها، هنگامی که به خوبی برنامه‌ریزی و مدیریت شوند، موتورهای برای رشد اقتصادی ملی، رونق اجتماعی و پایداری محیط زیست هستند. با این حال توسعه شهری خوب با شانس اتفاق نمی‌افتد. لازمه آن ایجاد ساختار حکمروایی قوی با استفاده از قوانین و چارچوب‌های سیاست‌گذاری حمایتی و اطمینان از برنامه‌ریزی قدرتمند و طراحی با پشتوانه برنامه مالی است که متضمن عملکرد شهرها به عنوان عامل ایجاد کننده توسعه پایدار خواهد بود. از این روی، دیپلماسی شهری موفق در یک ساختار حکمروایی شایسته می‌تواند به موفقیت‌های زیادی در راستای تأمین منافع شهر و شهروندان برسد و از جمله می‌تواند میزان دستیابی به اهداف توسعه پایدار را در شهرها افزایش دهد.

۱. شبکه‌های شهری احتمالاً شایع‌ترین نمونه از ترکیب مشغولیت جهانی مبتنی بر مکان و سیاست‌های خارجی شهرداری است؛ آنها نوآوری محلی را با همکاری بین‌المللی مرتبط می‌کنند، شهرها را با دیگر بازیگران ملی و بین‌المللی مرتبط می‌کنند. (Acuto, Decramer, Kerr, & Klaus, 2018, p. 4)

۲-۴. نمونه‌های موفق دیپلماسی شهری و محورهای تأکیدی آن‌ها

بدون شک یکی از راه‌های توسعه فعالیت‌های دیپلماسی شهری در ایران و دستیابی به موفقیت در آن، بهره‌گیری از راه‌های رفته و تجربه‌های شهرهای مختلف به ویژه در خارج از کشور می‌باشد. چرا که اساساً یکی از رسالت‌های دیپلماسی شهری نیز برقراری ارتباطات مناسب در جهت انتقال تجارب شهرها در ابعاد گوناگون زیست محیطی، فرهنگی، اقتصادی، فنی و ... می‌باشد. در این بخش به دو نمونه از فعالیت‌های دیپلماسی شهری در توکیو و استانبول پرداخته شده و نتایج قابل ارائه برای شهرهای ایران در پایان هر تجربه به نگارش در آمده است.

۱-۲-۴. استراتژی اساسی دولت متروپولیتن توکیو برای دیپلماسی شهری^۱

کلان‌شهرهای جهان در حال تلاش به منظور افزایش قدرت خود با دنبال کردن رفاه اقتصادی، جذابیت‌های فرهنگی، و قابلیت زندگی می‌باشند. آنها همچنین در قلب رقابت شدید برای تبدیل شدن به مراکز مالی پیشرو و قطب‌های حمل و نقل در جهان هستند. در دو دهه گذشته با رکود اقتصادی ژاپن و ظهور کشورهای نوظهور مانند چین و هند، و همچنین کشورهای عضو آسه آن، حضور نسبی ژاپن و توکیو در جامعه بین‌المللی کاهش یافته است. بازی‌های توکیو ۲۰۲۰ یک فرصت طلایی برای توکیو و ژاپن برای بازگرداندن حضور و نفوذشان در جهان و برای ایجاد یک پایه و اساس برای توسعه پس از این بازی هاست^۲. به منظور ارائه موفق بازی‌های ۲۰۲۰ توکیو که ورزشکاران بسیاری از کشورهای و مناطق جهان و بازدیدکنندگان فراوانی از خارج از کشور در آن حضور پیدا می‌کنند، بسیار مهم است که توکیو شهری باز به روی جهان و برای تعمیق روابط دوستی با شرکای بین‌المللی باشد. پیش‌بینی شده جمعیت توکیو بعد از ۲۰۲۰ کاهش یابد. جذب سرمایه‌گذاری خارجی و توریست و گسترش فروش از راه کانال‌های خارج از کشور برای توسعه توکیو بسیار مهم است. افزون بر این، توکیو به عنوان موتور اقتصادی ژاپن خدمت می‌کند، از توکیو برای جذب ثروت از خارج از کشور و اطمینان از گسترش این سود اقتصادی تولیدی به سراسر کشور انتظار می‌رود.

این دوران که در آن امور مالی و اطلاعات به سرعت در حال گسترش در سراسر جهان است، تمام گوشه و کنار زندگی ساکنان توکیو را تحت تأثیر قرار داده است. بنابراین، به منظور حل و فصل مسائل شهری توکیو و غنی‌سازی زندگی ساکنان، ضروری است برای شهر توکیو که به خرد و دانشی که در بیرون از مرزهای کشور وجود دارد با همکاری و تعامل با شهرهای خارج از کشور دست یابد. به طور فزاینده‌ای برای دولت متروپولیتن توکیو (TMG) ۳ مهم است که برای پیشبرد سیاست‌هایش، روندهای اقتصادی و اجتماعی بین‌المللی را در نظر گرفته و آگاهانه پیام‌هایی به جامعه بین‌المللی بفرستد. (Tokyo Metropolitan Government, 2014: 1-2).

دولت متروپولیتن توکیو با هدف شفاف‌سازی موضع و سیاست اصلی توکیو در مورد دیپلماسی شهر، تدوین استراتژی اساسی توکیو برای دیپلماسی شهری را در دسامبر ۲۰۱۴ تدوین کرد. بر اساس این استراتژی، TMG در حال به دست آوردن فرصت‌های متنوعی برای ارتقاء همکاری‌های اساسی از جمله دیپلماسی شهر به شهر برای مبادله و همکاری با شهرهای دوست/خواهر و سایر شهرها/ایالت‌ها و دیپلماسی چندجانبه شهری است که از طریق شبکه‌های بین‌المللی و مشارکت در کنفرانس‌های بین‌المللی دنبال می‌شود. استراتژی دیپلماسی شهری مدت ۱۰ سال تا سال ۲۰۲۴، که با چشم‌انداز بلندمدت توکیو منطبق است را پوشش می‌دهد. به منظور دستیابی به اهداف نهایی درازمدت چشم‌انداز، که برای ارائه موفق بازی‌های توکیو ۲۰۲۰ و برای تبدیل توکیو

^۱ . The Tokyo Metropolitan Government's Basic Strategy for City Diplomacy

^۲ . البته این بازی‌ها اخیراً به دلیل شیوع کرونا به تعویق افتاده است.

^۳ . Tokyo Metropolitan Government

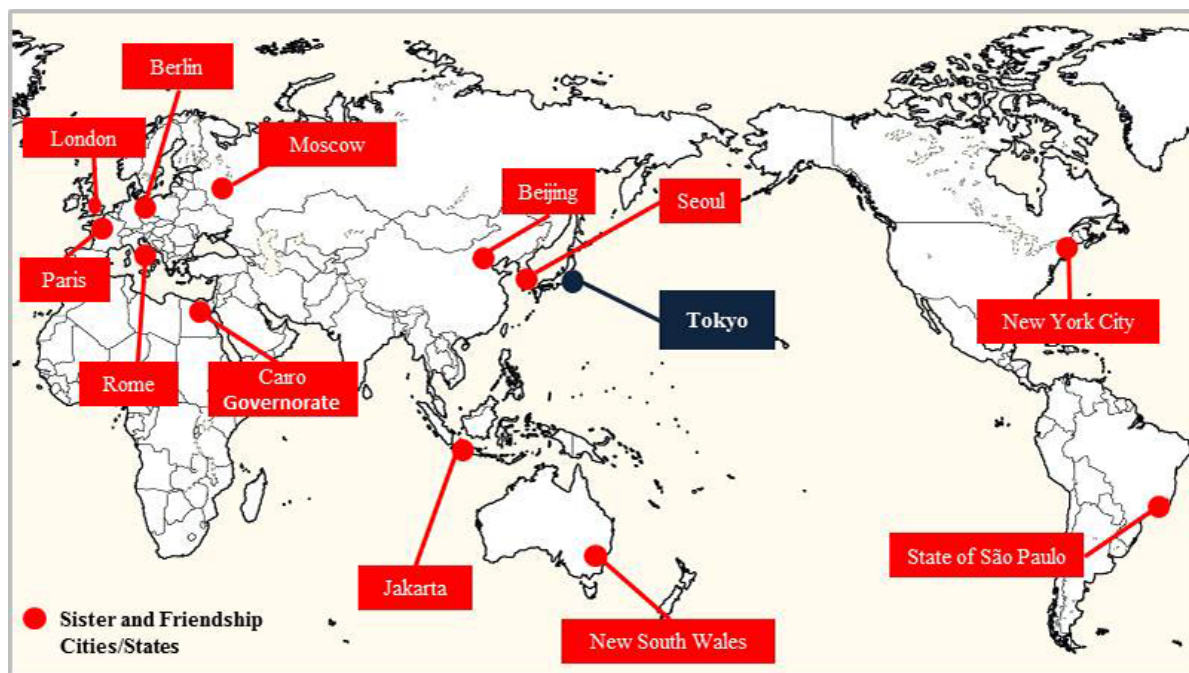
ششمین گنگره بین المللی جغرافیایان جهان اسلام

تهران - دانشگاه خوارزمی - ۱۳۹۹ آذر ۲۷

به بهترین شهر جهان، که انتظار می‌رود هر دو به طور مستقیم زندگی ساکنان توکیو را بهره‌مند سازد، این استراتژی اساسی برای دیپلماسی شهری با انگیزه دستیابی به سه هدف کلان زیر تدوین شده است:

(۱) اطمینان از برگزاری موفقیت‌آمیز بازی‌های توکیو ۲۰۲۰؛ (۲) یافتن راه حل برای چالش‌های مشترک شهری (۳) تبدیل توکیو به یک شهر جهانی.

دیپلماسی شهری دو طرفه، شهرها را قادر به شرکت در فعالیت‌های متناسب با مشکلات و منافع می‌سازد، و منجر به تسهیل دستیابی به نتایج ملموس می‌گردد. به همین دلیل دیپلماسی شهری عمدتاً در شکل روابط میان دو شهر انجام شده است. شهرهای مهم جهان به طور جدی به اجرای این نوع از دیپلماسی شهری دست زده‌اند. برای به عنوان مثال، با توجه به روابط خواهرخواندگی و دوستی، لندن با ۱۱ شهر، برلین با ۱۷ شهر، پاریس با ۴۰ شهر، سئول با ۴۲ شهر و پکن با ۵۰ شهر رابطه دارند. با این حال، دیپلماسی شهر به شهر باید به صورت استراتژیک انجام شود. توکیو با ۱۲ شهر / ایالت خواهر و دوست خود در زمینه مبادلات ورزشی، فرهنگی و مرتبط با محیط زیست مشغول فعالیت است. علاوه بر این، ۱۳ شهر عضو شبکه آسیایی شهرهای بزرگ (ANMC21)، از جمله توکیو، به اجرای پروژه‌های مشترک پیوستند (Tokyo Metropolitan Government, 2014:27).

شکل ۴- نقشه شهرها/ایالت‌های خواهرخوانده توکیو

Ref: <https://www.seisakukikaku.metro.tokyo.lg.jp/en/diplomacy/city-to-city-diplomacy/Date:01.11.2020,time:14:32>

¹ . Asian Network of Major Cities 21

برای به روز رسانی و تقویت روابط توکیو با این شهرها با استفاده از مناسبت‌هایی مانند مراسم سالگرد روابط خواهر شهری و ... اقدام می‌شود. در مجموع، آنچه از بررسی تجربه توکیو می‌توان آموخت به شرح جدول ۱ است.

جدول ۱- نکات قابل آموختن از تجربه دیپلماسی شهری در توکیو

- همکاری با دولت ملی و تلاش برای ایجاد روابط دوستانه با شهرهای عمده جهان که به تقویت روابط ملی با دیگر کشورها کمک می‌کند. - به‌روز رسانی و تقویت روابط با شهرها با استفاده از مناسبت‌هایی مانند مراسم سالگرد روابط خواهرشهری و ... - تأکید بر نقش یک رهبر در دیپلماسی شهری (مانند استاندار یا شهردار) - توسعه استراتژیک همزمان دیپلماسی شهر به شهر و نیز چندجانبه (برای رساندن پیام قوی‌تر به جامعه بین‌المللی از طریق اقدامات و تسهیلات مشترک در میان شهرها و برای مقابله با مسائل مشترکی همچون مانند تغییر آب و هوا، بلایای طبیعی، و بیماری‌های عفونی) - تقویت فعالیت‌های روابط عمومی بین‌المللی و معرفی جذابیت ای شهری به گردشگران و رسانه‌های جهان - تقویت مبادلات در زمینه‌های ورزش و فرهنگ و نیز ترویج مبادلات بین هنرمندان جوان و جوانان - جذب سرمایه‌گذاری خارجی و توریست و ایجاد یک محیط پذیرا برای بازدیدکنندگان - تاسیس صندوق منابع انسانی برای دیپلماسی شهری (Tokyo Human Resources Fund for City Diplomacy) - ارائه اطلاعات و توضیح دقیق به شهروندان درباره اهمیت دیپلماسی شهری و تلاش‌های بین‌المللی شدن بسان مسائلی که زندگی شان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. - ایجاد شبکه‌ای از موزه‌ها	- در نظر گرفتن میزبانی رویدادهای مهم به عنوان فرصتی برای توسعه شهری پس از آن - شهری باز به روی جهان و تعمیق روابط دوستی با شرکای بین‌المللی - رویکرد جامع به تمام فعالیت‌های بین‌المللی تراز محلی به عنوان عناصر تشکیل دهنده دیپلماسی شهری - در نظر گرفتن روندهای اقتصادی و اجتماعی بین‌المللی و ارسال آگهانه پیام به جامعه بین‌المللی - تلاش برای دستیابی به خرد و دانش بیرون از مرزهای کشور با همکاری و تعامل با سایر شهرها - گسترش ارتباطات با محوریت یافتن راه‌حل برای چالش‌های مشترک شهری - ایجاد روابط دوستانه با شهرهای مهم سراسر جهان - ترویج دیپلماسی شهری راه‌حل‌گرا، که به طور خاص با مسائل شهری مشترک شهرهای عمده جهان درگیر باشد. - افزایش جذابیت‌های شهری و ایجاد یک محیط خوشایند برای بازدیدکنندگان - مشارکت و میزبانی کنفرانس‌های بین‌المللی در مسائل شهری با هدف توسعه راه‌حل‌های عملی برای مسائل مشترک و به اشتراک‌گذاری و یادگیری دانش - همکاری با سفارتخانه‌های خارجی و دفاتر نمایندگی واقع در شهر - رویکرد جامع و استراتژیک به دیپلماسی شهری (دیپلماسی شهری استراتژیک) و هم‌افزایی میان سیاست‌ها - منوط کردن مبادلات با سایر شهرها به اقداماتی که منجر به بهبود بخشیدن به زندگی شهروندان گردد

(یافته‌های پژوهش)

۲-۲-۴. استانبول

شهر استانبول به طور فعالی در حال توسعه روابط خارجی و در حال حاضر توافق‌های دوجانبه با ۶۷ شهر می‌باشد. در میان آنها ریودو ژانیرو، سنول، برلین، هوستون، قاهره و مکزیکوسیتی قابل ذکر است. استانبول اولین توافق دوجانبه خود را در سال ۱۹۹۷ با بوداپست امضا کرد. این شهر یکی از اعضای فعال سازمان‌های غیردولتی بزرگ بین‌المللی و سازمان‌های زیرمجموعه

ششمین گنگره بین المللی جغرافیایان جهان اسلام

تهران - دانشگاه خوارزمی - ۱۳۹۹ آذر

سازمان ملل متحد در زمینه توسعه شهری است. دفتر روابط خارجی شهرداری استانبول بزرگ^۱ مسئول توسعه بیشتر و پیگیری روابط با شرکا می‌باشد. این شهر به طور قابل توجهی توسعه جهانی خود را در نتیجه‌ی فعالیت‌های دیپلماتیک خود تقویت کرده است.

استانبول همراه با دیاربکر از اعضای متروپولیس است. متروپولیس با بیش از ۱۲۰ عضو از سراسر جهان به عنوان یک انجمن بین‌المللی برای بررسی مسائل و نگرانی‌های مشترک برای تمام شهرهای بزرگ و مناطق شهری، و برای حمایت از اقدامات مشترک برای پایداری شهری (درک همزمان جنبه‌های زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی و جنبه‌های فرهنگی) عمل می‌کند. تلاش‌های دیپلماسی شهری استانبول اولویت را به ترویج کسب و کار و توسعه اقتصادی می‌دهد. شهرداری استانبول بزرگ در نظر دارد نقش تسهیل کسب و کار را ایفا نماید و خود را یک شریک طبیعی اتاق بازرگانی استانبول (ITO) در نظر می‌گیرد. شهرداری استانبول از کار شهرداری‌های سراسر جهان، از جمله نیویورک و لندن (یک توافق برای توسعه گردشگری) و یا هوستون ۲ و مونتری ۳ (با توافقی برای همکاری‌های اقتصادی) الهام گرفته است. در واقع، هوستون حتی یک توافق مشابه به استانبول پیشنهاد کرده است. این شهرها اغلب سفرهای کسب و کار را در همکاری با ITO سازماندهی می‌کنند. به پیروی از ملبورن، که یک دفتر نمایندگی در شهر تیانجین چین باز کرد، شهرداری استانبول بزرگ به استقرار دفاتر در خارج از کشور توجه نشان می‌دهد. توسعه یک شبکه شهری منطقه‌ای برای همکاری کسب و کار نیز در دستور کار قرار دارد. علاوه بر این، شهر استانبول مشتاق به ارائه پشتیبانی و خدمات مشاوره‌ای محلی به سرمایه‌گذاران خارجی، و حمایت در سطح ملی برای یک چارچوب قانونی حمایتی برای سرمایه‌گذاری خارجی و همکاری‌های بین‌المللی است. استانبول در پیوستن به طرح‌های ابتکاری اقتصادی، مانند صندوق جهانی توسعه شهرها (FMDV) علاقه نشان می‌دهد. شهرداری استانبول بزرگ شرکت‌هایی برای انجام فعالیت‌های سرمایه‌گذاری خود ایجاد کرده است. این رویکرد بخش خصوصی که به دور زدن موانع بوروکراتیک کمک می‌کند، با نگرانی برای اثربخشی و مدیریت بهتر هزینه‌ها برانگیخته شده است.

استانبول تجربه خود را در زمینه آمادگی برای مدیریت بلایای طبیعی به اشتراک گذاشته است. مشارکت در فعالیت‌های همکاری بین‌المللی توسعه، فرصتی مغتنم برای مقامات محلی برای یادگیری و به اشتراک گذاشتن تجارب با یکدیگر را نشان می‌دهد. علاوه بر این، شهر استانبول می‌تواند درباره شیوه‌های کمک به تلاش‌های ایجاد صلح در همسایگی خود چاره‌اندیشی کند. ایجاد صلح از سوی UCLG به عنوان یک اولویت در دیپلماسی شهری تعریف شده است که در حال حاضر خود شهردار استانبول عهده دار آن می‌باشد. در کنفرانس جهانی نخست دیپلماسی شهری تأکید آشکاری در ارتقاء نقش دولت‌های محلی و انجمن‌های ملی در جلوگیری از درگیری، قطعنامه‌ی پس از جنگ و ایجاد صلح شده است. شکی نیست که دولت‌های محلی با اثرات منفی درگیری‌های قومی، مذهبی یا اجتماعی خشونت بر زندگی و رفاه شهروندان خود مواجه هستند. در بسیاری از نقاط دولت‌های محلی در همکاری نزدیک با سازمان‌های محلی نقش بسیار مهمی در جلوگیری از درگیری، برقراری پیوند پس از درگیری و ترویج یک محیط صلح‌آمیز بازی کرده یا می‌کنند (Turkish Review, 01 August 2013).

برخی از درس‌های تجربه استانبول برای شهرهای ایران را می‌توان در موارد زیر خلاصه نمود:

- گسترش توافقات دوجانبه با شهرهای دیگر کشورها
- مسئولیت شخص شهردار در پیگیری و توسعه روابط با دیگر شهرها
- اولویت دادن به ترویج کسب و کار و توسعه اقتصادی و ایفای نقش تسهیل کسب و کار

¹. The Greater İstanbul Municipality

². Houston

³. Monterrey

- بهره‌گیری از تجارب سایر شهرهای جهان و اقداماتی مانند استقرار دفاتر در خارج از کشور
- توسعه یک شبکه شهری منطقه‌ای برای همکاری در زمینه کسب و کار
- ارائه پشتیبانی و خدمات مشاوره‌ای محلی به سرمایه‌گذاران خارجی
- اشتراک تجارب در زمینه آمادگی برای مدیریت بلایای طبیعی

۵. نتیجه‌گیری

یکی از راهبردهای بهبود توانایی رقابت شهر که هر روز اهمیت بیشتری می‌یابد ارتقای مقیاس شهر است. منظور از ارتقاء مقیاس فرایند بازتعریف فضاهای شهری است که معمولاً با همکاری با سایر مکان‌ها برای دستیابی به هدفی مشترک انجام می‌شود. به گفته هاردینگ این همکاری نمایانگر این واقعیت است که شهرداری‌ها اگرچه به اکراه دریافتند که همه مشکلات آنها در داخل شهر قابل حل نیستند. بنابراین در حوزه‌هایی همچون تأمین زیرساخت‌های شهری و مقررات زیست محیطی که هزینه‌ها و منافع خدمات و کنترل‌های دولتی بیش از یک حوزه شهری را در بر می‌گیرد، شاهد همکاری میان مقامات محلی هستیم. از سوی دیگر بسیاری از پروژه‌های توسعه اقتصادی برای اجرا، از منابع و تخصص‌های مشترک شهرداری‌ها استفاده می‌کنند. گاهی مسئولان شهرها می‌خواهند با این همکاری‌های متقابل از مرزهای فضای شهری فراتر بروند و احتمالاً به مقیاس بالاتری جهش کنند (به گونه‌ای که مثلاً شهری که جایگاهی منطقه‌ای دارد، به بخشی از یک مجموعه شهری تبدیل شود که از نظر ملی یا بین‌المللی اهمیت بیشتری دارد و از نظر جهانی از توان رقابتی و جذابیت بیشتری برخوردار است). این تجدید مقیاس نشان می‌دهد حکمرانی شهری را باید نه تنها از نظر شبکه‌های ارتباطات درون شهرها، بلکه از نظر روابط سیاست‌گذاران با سایر کنشگران فضاها و در واقع مقیاس‌های جغرافیایی نیز درک کرد (هوبارد، ۱۳۹۶: ۳۰۶-۳۰۵). از این روی، در دورانی که از آن به آنتروپوسن یاد می‌شود و بشر به عنوان یک نیروی زمین‌شناختی نوین، خود سبب‌ساز مسائل جدیدی به ویژه در زمینه محیط زیست شده است، تنها با تشریک مساعی همه بازیگران در عرصه جهانی، به ویژه شهرها، می‌توان حرکتی جدی در برابر تهدیدهای زیست محیطی کره زمین و زندگی انسان‌ها انجام داد. و در این راستا از دانش، ابزار و فنون جدید، سیاست‌های جدید و ... استفاده نمود. به عنوان نمونه، یکی از الگوهای نوین برای کاستن از مسائل زیست محیطی شهری و ایجاد محیطی سالم‌تر، در دسترس‌تر و با کیفیت‌تر برای شهروندان، شهر هوشمند است. ولی گذشته از جنبه‌های فناورانه شهر هوشمند، بایستی به این نکته نیز توجه داشت که نه تنها شهرها، بلکه برنامه‌ریزان و مسئولان شهری، کسانی هستند که نیازمندان تا هوشمندتر شوند. چرا که گوگل چیزهای بیشتری نسبت به آنچه دپارتمان‌های برنامه‌ریزی انجام می‌دهند، درباره شهرهای ما می‌داند (Mills, 2019 in: Zoe and Claudio, 2019). پیاده‌سازی شهر هوشمند در شهرها به تنهایی و از توان یک شهر بدون ارتباطات بین‌المللی و بهره‌گیری از دانش، فن و تجربه دیگر شهرهای جهان امکان‌پذیر نیست. و بدین منظور بایستی نگاه بین‌المللی به مسائل شهری داشت و از سیاست دیپلماسی شهری با تأکید بر اهداف مشترک جهانی مانند اهداف توسعه پایدار ۲۰۳۰، و با تمرکز بر حل مسائل شهری کشور استفاده نمود.

از این رو، در پاسخ به پرسش این مقاله که «نقش دیپلماسی شهری در رسیدن به اهداف توسعه پایدار ۲۰۳۰ چیست؟» می‌توان این گونه گفت که، از آنجا که دیپلماسی شهری نگاه مسئولان محلی را از چارچوب مرزهای شهری و ملی به فرای آن می‌گستراند و نگاه بین‌المللی به مسائل شهری را تقویت می‌کند. در جهان کنونی که شهرها نیز برای فعالیت‌های مشترک، اقدام به پیوستن به شبکه‌های مختلف می‌کنند، بهترین سیاست برای مدیران شهرها، فعال شدن در عرصه دیپلماسی شهری است؛ چرا که با استفاده از ظرفیت علمی، توان فنی و نیز تجربه عملی شهرهای دیگر نقاط دنیا، به ویژه در زمینه اهداف توسعه پایدار

۲۰۳۰، می توانند مسائل و مشکلات مختلف خود را حل کنند و همانند شهرهای پیشرو جهان، در راستای عملیاتی کردن اقدامات برای رسیدن به این اهداف، با توجه به اولویت‌های خود، اقدام نمایند.

در حقیقت، دیپلماسی شهری، فعال کردن ظرفیت درونی شهرها و حکومت‌های محلی در مواجهه با مشکلات و نیازهای عینی آنها از طریق گسترش ارتباطات با دیگر نقاط شهری می‌باشد و مضامین و زمینه‌های آن را می‌توان به اندازه انواع مسائل و نیازهای شهرها گسترش داد. مسائلی همچون، هوشمندی شهرها، تغییرات اقلیمی، محیط زیست، شهر خلاق و طیف وسیعی از موضوعات که هر کدام می‌تواند بخشی از رسالت گسترش و تعمیق ادبیات دیپلماسی شهری را در راستای کاربردی‌تر کردن آن به دوش بکشد. امروزه «صدها شبکه شهری ۱ رسمی در سرتاسر جهان وجود دارد که به طیف وسیعی از مسائل مربوط می‌شود ولی از پتانسیل مشارکت خارجی شهرها به اندازه وسعت آن استفاده نشده است. از این روی، دیپلماسی شهری بایستی به عنوان یک فعالیت استراتژیک برای شهرها در سراسر جهان تبدیل شود (Acuto, Decramer, Kerr, & Klaus, 2018, p. 1).

با این وصف، ارتقای مقیاس فعالیت‌های شهری در فرای مرزهای ملی، پای دیپلماسی شهری را به پیش می‌کشد. از این روی، دیپلماسی شهری فقط نگاه به بیرون کشور نیست، بلکه نگاه بین‌المللی به مسائل و مشکلات داخلی و شهری است. دیپلماسی شهری بایستی در درون کشور نیز پررنگ‌تر شود، از طریق لابی‌گری، مذاکره، و سایر راه‌های مطالبه‌گری، به گونه‌ای که مرادوات با شهرهای خارج از کشور را تسهیل نماید. در این راستا، بهره‌گیری از تجربه سایر شهرهای جهان، می‌تواند زمینه برنامه‌ریزی‌های آینده برای دیپلماسی شهری را هموارتر و محکم‌تر نماید، همان گونه که در تجربه‌های توکیو و استانبول گفته شد. این که چگونه توکیو به بازی‌های المپیک ۲۰۲۰ به چشم یک فرصت برای توکیو و برای کل ژاپن نگاه می‌کند و از ۲۰۱۴ در چارچوب دیپلماسی شهری برای آن برنامه‌ریزی می‌کند، بسیار آموزنده است. یا این که شبکه‌های شهری موضوعی در بین شهرهای جهان به راه افتاده است که حول یک یا چند موضوع مشترک، دانش و تجارب خویش را به اشتراک می‌گذارند، خود گویای مسیر آینده شهرهاست. مسیری که مسئولان و برنامه‌ریزان شهری ما در ترازهای ملی و منطقه‌ای و محلی بایستی در نظر داشته باشند و موانع موجود برای تقویت دیپلماسی شهری را به ویژه در کلان‌شهرها برداشته و آن را تسهیل نمایند. چرا که نتایج آن می‌تواند بسیاری از مسائل و مشکلات شهری را به ویژه مسائل زیست محیطی را بسیار کاهش دهد. در واقع، رهیافتی که این مقاله برای شهرهای ایران می‌تواند داشته باشد این است که، در واقع با توجه به نقش شهرها در تحولات امروزین جهان و چاره‌جویی برای حل مشکلات مشترک، دیپلماسی ملی بایستی گوش شنوای دیپلماسی شهری و حتی در خدمت آن نیز باشد. از این رو است که دستورالعمل جدید توسعه پایدار، بر نقش شهرها تأکید می‌کند و نشان می‌دهد که شهرهایی با مدیریت و برنامه‌ریزی درست می‌توانند ضمن حفاظت از محیط زیست، نیرویی موثر برای رشد و شکوفایی همه شمول و به‌زیستی باشند. اگر این دستورالعمل در شهرهای کشور تبدیل به سیاست و برنامه‌های عملیاتی شود، انتظار می‌رود بتواند کمک شایانی در تحقق هدف شماره ۱۱ و نیز سایر اهداف توسعه پایدار ۲۰۳۰ داشته باشد.

منابع:

- اهلرس، اکارت (۱۳۹۲)، بازگشت به زمین جغرافیا در عصر انسان، مجله جغرافیا - انجمن جغرافیای ایران، ۱۱(۳۷)، صص ۲۱-۷.

۱. شبکه‌های شهری احتمالاً شایع‌ترین نمونه از ترکیب مشغولیت جهانی مبتنی بر مکان و سیاست‌های خارجی شهرداری است؛ آنها نوآوری محلی را با همکاری بین‌المللی مرتبط می‌کند، شهرها را با دیگر بازیگران ملی و بین‌المللی مرتبط می‌کند (Acuto, Decramer, Kerr, & Klaus, 2018, p. 4).

ششمین کنفرانس بین المللی جغرافیایان جهان اسلام

تهران - دانشگاه خوارزمی - ۱۳۹۹ آذر

- سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۳۹۴). سند تفصیلی برنامه ششم توسعه، حوزه فرابخشی
- مرکز سکونتگاه‌های انسانی سازمان ملل (۱۳۸۸)، شهرها در فرایند جهانی شدن: گزارش جهانی سکونتگاه‌های
انسانی، ترجمه رضا پورخردمند، نرگس گیلانی، حسن چیدری، پیمان ترمی لعل آبادی، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی
شهر تهران، چاپ اول.

- هوبارد، فیل (۱۳۹۶)، شهر، ترجمه افشین خاکباز، انتشارات علمی و فرهنگی

- Acuto, M., Morissette, M., & Tsouros, A. (2017). City Diplomacy: Towards More Strategic Networking? Learning with WHO Healthy Cities. *Global Policy*, 8(1), 14-22. doi:10.1111/1758-5899.12382
- Anthopoulos, Leonidas G. (2017), Understanding Smart Cities: A Tool for Smart Government or an Industrial Trick? Springer
- Hambleton, Robin and Gross, Simone Jill (2007), Praise for governing cities in a global era, Palgrave macmillan
- c40, Diplomacy, (2019), https://www.c40.org/programmes/c40_city_diplomacy
- <https://www.seisakukikaku.metro.tokyo.lg.jp/en/diplomacy/city-to-city-diplomacy/>Date: 01.11.2020, time: 14:32
- Mursitama, T N and Lee, L (2018), Towards a framework of smart city diplomacy, IOP Conf. Ser.: Earth Environ. Sci. 126 012102
- Tabary, Zoe and Accheri, Claudio (2019), Urban humans, Cities go up, down and high-tech to combat rising threats, in: <https://packages.trust.org/urban-humans/index.html>
- The International Policy Centre for Inclusive Growth, United Nations Development Programme (2016), A new urban paradigm: pathways to sustainable development, Policy in focus, 13(3).
- Tokyo Metropolitan Government, (2014), The Tokyo Metropolitan Government's Basic Strategy for City Diplomacy
- United Nations (2019), The Sustainable Development Goals Report 2019
- Wang, J., & Amiri, S. (2019). Building a Robust Capacity Framework for U.S. City Diplomacy. Retrieved from USCPublicDiplomacy.org
- Moomaw, W.R., Bhandary, R.R., Kuhl, L. and Verkooijen, P. (2017), Sustainable Development Diplomacy: Diagnostics for the Negotiation and Implementation of Sustainable Development. *Glob Policy*, 8: 73-81. doi:10.1111/1758-5899.12350
- Pipa, A. F., Bouchet, M. (2020). Next generation urban planning: Enabling sustainable development at the local level through voluntary local reviews (VLRs), Brookings.
- Hartley, K., and Nonresident Fellow. (2019), Global Goals, Global Cities Achieving the SDGs through Collective Local Action, Global Cities, Chicago Council on Global Affairs
- Turkish Review, City diplomacy and İstanbul, 01 August 2013
- Acuto, M., Decramer, H., Kerr, J., & Klaus, I. (2018, February). *Toward City Diplomacy: Assessing capacity in select global cities*. Chicago Council on Global Affairs.